

WAT LEZERS VAN KNACK NIET MOCHTEN WETEN.

Ingezonden brief Ward Ruyslinck
In: *De Vlaamse Gids*, januari 1988.

In *Knack* van 6 januari 1988 verscheen een vernietigend stukje over de roman *Stille waters* van Ward Ruyslinck, ondertekend met de piepkleine initialen 'mr'. Iedere recensent heeft uiteraard het recht zijn eigen mening over een bepaald boek te geven, maar deze beoordeling viel toch wel uit de toon, aangezien pers en critici bijna eensgezind lovend hadden gereageerd op Ruyslincks autobiografische roman. Normaal voel ik mij niet geroepen te reageren op een of andere onbenullige reactie van een chagrijnige of gefrustreerde recensent die er een afwijkende mening op na houdt, maar ditmaal is het toch wel nodig, geloof ik, om even wat tekst en uitleg te verschaffen bij dit hatelijke leesverslagje, temeer daar het om een reactie gaat in *Knack*, het weekblad dat zo graag voor hét opinieblad van Vlaanderen doorgaat. Welnu, indien *Knack* in al zijn reportages en mededelingen tewerk gaat op de manier waarop het zijn recensies samenstelt, dan vrees ik het ergste voor de objectieve berichtgeving in Vlaanderen. Want dan worden wij allemaal bij de neus genomen door een groepje pseudo-linkse huichelaars, dat maar één doel nastreeft: tendentieuze verslaggeving die steunt op rancune en ressentimenten van de meest bedenkelijke soort. Daarom volgt nu een antwoord op de vraag hoe dat schandalige stukje van een zekere mr in een opinieblad als *Knack* is geraakt.

Begin oktober vroeg ik de redactie van *Knack* – argeloos als ik toen nog was – of zij eventueel bereid was een bespreking op te nemen van *Stille waters*. Enkele dagen later (op 5 oktober 1987) ontving ik een brief van Marc Reynebeau, die graag een korte kritiek had opgenomen in de traditionele boekenbeursbijlage. Gedisciplineerd als ik altijd ben, stuurde ik mijn bijdrage tijdig in en ik verwachtte dan ook dat ze zou geplaatst worden in het nummer waarvoor ze besteld was. Maar neen, in de bewuste bijlage die iedere boekenbeursbezoeker in handen krijgt, stond wél veel flauwekul, maar géén bespreking van *Stille waters*. Een misverstand of een vergissing? Ook in het volgende nummer was ze niet terug te vinden en op 3 november schreef ik hoofdredacteur Verleyen een brief, waarin ik dringend om uitleg vroeg. Het antwoord kwam pas op 17 november; niet van Verleyen, maar wel van een verontwaardigde Marc Reynebeau die op zijn pikje was getrapt omdat ik mijn brief naar 'pater-prefect' had gestuurd, zoals hij zijn hoofdredacteur noemde. Daar kwam nog bij dat hij tot in het diepst van zijn zwart zieltje was gegriefd door mijn vraag of de bewuste recensie van *Stille waters* misschien te positief was geweest om aan een breed publiek voor te stellen. Uit eerdere *Knack*-besprekingen van boeken van Ward Ruyslinck had ik immers menen op te maken dat deze auteur niet bepaald geliefd was bij Vlaanderens opinieblad. Zelf heb ik ooit, maar dan op basis van argumenten, ook harde taal gesproken over een roman van Ruyslinck (nl. *Wurgtechnieken*), maar *Stille waters* is een boek dat volgens mij, en blijkbaar delen heel wat ernstige critici mijn mening, alle lof verdient. Behalve dan in het blad van pater-prefect, want misdienaar Reynebeau wilde van mijn recensie niet meer weten en stuurde ze dus terug. Zonde van het werk, dacht ik, maar vooral jammer omdat het hier om een uitzonderlijk goed boek ging, dat met veel vakkennis, humor en literaire bekwaamheid is geschreven.

Maar wat zie ik nu? Ongeveer twee maanden na de feiten verschijnt er een vernietigende recensie in datzelfde blad dat niet bereid was een positieve reactie op te nemen. Dat ze daar bij *Knack* op zo'n domme manier in hun kaarten zouden laten kijken, had ik nooit gedacht. In Oostbloklanden zou men dergelijke praktijken ronduit censuur en misleidende verslaggeving noemen, maar hier kraait er blijkbaar geen haan naar als een 'opinieblad' wordt gemanipuleerd door een achterbakse blaaskaak als Reynebeau. Dezelfde Marc Reynebeau die in de boekenbijlage van *De Morgen* (van zaterdag 31 oktober 1987) mag komen verklaren dat 'een krant als *De Standaard* erin slaagt om alles dood te zwijgen wat maar niet in haar kraam past'. Opgepast, lezers van *De Morgen*, want Reynebeau stinkt uit de bek als hij zoiets beweert. Hij is een gewiekste hypocriet en een arrivist, die van een medium als *Knack* misbruik maakt om zijn eigen kleine ikje wat op te vijzelen. 'Wij zijn te bang en te lui voor polemieken in Vlaanderen!' roept onze held verontwaardigd uit in datzelfde stukje in *De Morgen*, maar nu begin ik mij toch af te vragen wie er eigenlijk bang en lui is. Toch zeker die geheimzinnige *mr* in *Knack* niet, die te bang is om zijn naam voluit te schrijven en te lui om een degelijke recensie af te leveren! Van een recensent mag nochtans enige vakbekwaamheid en integriteit worden verwacht, en het is dan ook totaal onbegrijpelijk dat iemand als Reynebeau zomaar mag blijven doorgaan met het kelderen en besmeuren van de goede naam en faam die *Knack* – voorlopig nog – tracht hoog te houden. Want de lezers van dit tijdschrift en vooral dan van de boekenbijlage zijn vanaf nu gewaarschuwd: zij lezen maar alleen wat de redactie wil dat ze lezen. Zoiets heet in Vlaanderen namelijk 'opiniëren'.

Uit eerlijkheid tegenover al wie met literatuur en literaire kritiek begaan is en een hekel heeft aan censuur en achterbaksheid, laat ik hierna de tekst volgen die het *Knack*-publiek niet mocht lezen.

DE DIEPE GRONDEN VAN WARD RUYSLINCK

Wij leven 't heerlijkst in ons vèrst verleden:
de rand van het domein van ons geheugen,
de leugen van de kindertijd, de leugen
van wat wij zouden doen en nimmer deden.

(E. Du Perron)

Zo luidt één van de twee motto's aan het begin van Ward Ruyslincks nieuwste roman, *Stille waters* (Uitg. Manteau, 1987), die het verhaal vertelt van het 7-jarige Monneke dat, net als Raymond De Belser (de echte naam van Ruyslinck), werd geboren in 1929, en opgroeit in een kleinburgerlijk Vlaams gezin, in Berchem, waarin af en toe een mondje Frans wordt gesproken. Vader werkt als bediende bij Esso en houdt zich in zijn vrije tijd bezig met kunstfotografie en met het schrijven van een (onafgewerkte) roman, die een aanklacht moet worden tegen de oorlog en de menselijke waanzin (ook Ruyslincks vader, een amateur-fotograaf, was de auteur van o.a. een politiek-historisch werk), terwijl moeder, een 'pruttelende knorrepot' met een 'ziel van parelmoer' en een 'hart van goud', kan putten uit

een schijnbaar bodemloze voorraad van spreuken, waarmee ze haar kinderen de brave moraal van een katholiek gezin tracht bij te brengen. De bijna 12- jarige Roland (Ruyslinck had een vijf jaar oudere broer, die in 1948 plots stierf), een open karakter, die graag de aandacht op zich vestigt, is eigenlijk het tegendeel van zijn jongere broer, ‘een schuwe zwijger’ die zichzelf meer dan eens vergelijkt met een stil water. Maar dan inderdaad een met ‘diepe gronden’, want ooit wil hij de wereld verbazen, en liefst als een groot pianist of een groot dichter. In stilte is hij erop uit ‘iets geweldigs’ te verzinnen, dat de mensen naar hem zou doen opkijken, maar op momenten dat hij zich verongelijkt voelt, is hij er al even hard voor te vinden de hele mensheid te besmetten met de rode of gele koorts. Robin Hood en Michael Strogoff zijn de helden waarmee hij zich maar al te graag identificeert en allerhande avonturenverhalen zorgen ervoor dat hij, in het veilige nest van het gezin, weinig of niets merkt van ‘de crisis, de misère en de maatschappelijke onrust’ (p.198).

Zijn kamertje is als een hemeltje, waar hij zonder zorgen, vol van kinderlijk geluk zijn eerste gedichtjes kan neerpennen (ze hoeven niet waar te zijn, als ze maar mooi zijn!), zijn weekblaadje kan vullen met rebussen en korte verhaaltjes, en waar hij ongeremd kan dromen van engelen en duivels die hem om beurten bestoken met sprookjes en barse snauwen. ‘Wat zaten de grote mensen toch altijd te malen over oorlog en dood en crisis en dingen die de vreugde dompten?’, vraagt hij zich verwonderd af, ‘Als er in die dagen iets beefde was het niet de aarde, maar mijn hart, van verlangen naar de klateringen en schateringen van de zomer’ (p.27). En wie zou dit een kind van zeven kwalijk kunnen nemen.

Ward Ruyslinck maakt hier op een heel handige manier gebruik van het kinderlijke vertelperspectief dat in fel contrast staat met de échte werkelijkheid van de vooroorlogse jaren. Het idealiseren van eigen gevoelens en het ongeïnteresseerd wegwuiven van alles wat niet bij het ‘kinderhemeltje’ past, worden zodoende begrijpelijk en zelfs aanvaardbaar. Hier is ‘de leugen van de kindertijd’ duidelijk zichtbaar. Als zijn muis dood is, heeft Mon meer verdriet dan wanneer zijn grootpapa sterft.

De geëngageerde Ruyslinck blijft in dit boek angstvallig op de achtergrond en bij het jonge Monneke leeft maar één echte vrees: dat hij later miskend zou worden als pianist of als dichter. Na een bezoek aan Jef Van Hoof, wil hij de grote toondichter al onmiddellijk imiteren op het klavier en als zijn vader niet dadelijk bereid is om naar een van zijn zelfgeschreven versjes te luisteren, loopt Mon koppig van huis weg, op zoek naar de leeuw van Waterloo.

Nochtans gebeurt er heel wat rondom hem: de wereld is stilaan op kookpunt aan het komen – ‘het stonk naar buskruit in Europa’ (p.91), maar Mon ruikt niets – dichterbij wordt het lichaam van Pater Damiaan naar Antwerpen overgebracht (als Mon de massale belangstelling hiervoor ziet, wil hij missionaris worden), en in de eigen familie ontstaan politieke meningsverschillen. Maar Mon maakt ondertussen zijn eerste kalverliefdes mee en pas als hij voor enkele dagen bij zijn bohemerachtige nonkel en tante moet gaan logeren, of als hij ernstig ziek wordt, begint zijn wereld te beven, waarbij zijn levendige fantasie alles nog wat extra in de verf zet. Want Monneke is ‘een dromertje’.

Maar Ward Ruyslinck laat zich in dit boek vooral kennen als een eerste klas stilist: het verhaal leest ongemeen vlot – er is mijns inziens maar één inzinking, nl. op die bladzijden waar het ziek zijn wat lang wordt uitgesponnen – en is met veel humor geschreven, iets wat

bij deze auteur niet vaak voorkomt. De taalgrapjes, woordspelingen en dubbelzinnigheden die in deze tekst schuilen zijn vaak bijzonder spitsvondig en Ruyslinck slaagt erin deze lichtvoetige toonaard tot op het einde vol te houden, alsof er voortdurend iets van het ‘kinderhemeltje’ blijft meeklinken. Van de zware, soms gekunstelde en maniëristische schrijfstijl van sommige eerdere romans is hier absoluut niets te merken, en de auteur – die uiteraard niets meer hoeft te bewijzen – trekt hier een taalregister open dat ik van hem beslist niet gewend ben.

Daarom is *Stille waters* voor mij zonder twijfel een van de aangenaamste verrassingen uit het Nederlandstalige literatuur aanbod. Het zou jammer zijn indien dit boek in de scholen op een verplichte lectuurlijst zou terechtkomen, om dan weer te worden stukgelezen door duizenden leerlingen, waarvan velen zich afvragen waar literatuur, in een tijd van video’s en compact discs, nog goed voor is.

Koen VERMEIREN. (13.10.’87)

N.B. Eerder in 1987 heeft Ward Ruyslinck bij de verschijning van een de poëziebloemlezing van L’Oréal een inleiding gegeven, waarin hij de bijdragen besprak van een 15-tal jonge dichters, waaronder Marc Reynebeau. Mogelijk heeft Ruyslinck zich toen naar het oordeel van de gekwetste poëet niet lovend genoeg uitgelaten over zijn gedichten die in de poëziebloemlezing waren opgenomen.

[Veronderstelling FdV, zie de tekst van Ruyslincks ‘Inleiding voor poëziebloemlezing van L’Oréal’, 1987, in de lijst ‘Primaire bibliografie/non-fictie/lezingen en voordrachten’.]

In ieder geval is het na Ruyslinks aanval in *De Vlaamse gids* en later in *IJlins naar nergens*, 1989, nooit meer goed gekomen tussen hem en Marc Reynebeau.